

1. Birinci Dünya Savaşı

Enternasyonal'in çöküşü

Birinci Dünya Savaşı, Batı takvimine göre 1 Ağustos 1914 günü patlak verdi. Lenin o sıralar Polonya Avusturyası'nda, Krakov yakınlarındaki Poronin'de yaşıyordu.

"7 Ağustos'ta, yerel jandarmanın levazım astsubayı beraberinde elinde tüfek taşıyan bir köylü tanıkla birlikte, arama yapmak üzere eve geldi. Ne aradığını bilmez görünen subay, beceriksiz el hareketleriyle kitaplığı karıştırdı, Browning marka boş bir tabanca buldu, toprak sorununa ilişkin istatistiklerin bulunduğu birkaç not defterini aldı ve bazı önemsiz sorular sordu. Yüzünde mahçup bir ifadeyle bir sandalyenin ucuna ilişmiş köylü tanık şaşkın şaşkın etrafına bakıyordu. Subay, içi tutkal dolu bir kavanozu gösterip onun bir bomba olduğunu söyleyerek köylüyle alay etti. Sonra, Vladimir İlyiç hakkında resmi bir şikayet bulunduğunu, aslında onu tutuklaması gerektiğini, fakat, tutukluyu askeri makamların bulunduğu en yakın şehir olan Novy Targ'a ancak ertesi sabah götürebileceği için, Lenin'den sabahleyin saat 6 trenine yetişecek şekilde hazır olmasını istediğini söyledi. Lenin'in tutuklanma tehlikesiyle yüz yüze olduğu çok açıktı; savaş döneminde, savaşın ilk günlerinin yaşandığı sıra ondan kolayca kurtulabilirlerdi."(1)

Lenin, cezaevinde on bir gün kaldıktan sonra, sosyal demokrat milletvekillerinin araya girmesi sayesinde özgürlüğüne tekrar kavuştu. Bundan sonra, İsviçre'ye geçmek üzere Avusturya'dan ayrılmak için izin aldı. 23 Ağustos'ta İsviçre'ye geçti ve Bern'e yerleşti.

Savaşın patlak vermesi Lenin için beklenmedik bir gelişme değildi. Onu derinden sarsan olay, çeşitli ülkelerin sosyalist liderlerinin kendi ulusal hükümetlerine destek vermeleri oldu. Her şeyden önce, Alman sosyal demokratlarının bir anda siyaset değiştirip daha öncekinin tam tersi bir tutum takınmaları, Lenin'in hazır olmadığı sürpriz bir gelişmeydi; Enternasyonal'in gözbebeği olarak görülen Alman Partisi'nden böyle bir şey beklemiyordu.

İkinci Enternasyonal'in 1907 yılındaki Stuttgart Kongresi'nde, Luksemburg, Lenin ve Martov'un birlikte hazırladıkları bir önergede, sosyalistlerin yaklaşan emperyalist savaş karşısındaki tavrının ne olması gerektiği açıkça ifade edilmişti:

"Savaşın patlak vermesi tehlikesiyle karşı karşıya kalındığı taktirde, savaşa katılmış ülkelerdeki işçi sınıfına ve onun parlamentodaki temsilcilerine düşen görev, Enternasyonal (Sosyalist) Büro'nun birleştirici faaliyetinin desteğini alarak, sınıf mücadelesinin yoğunluğuyla genel siyasi duruma bağlı olarak çeşitlilik gösteren araçlar arasında en etkili olacağına inandıkları araçlara başvurarak, savaşın patlak vermesini önlemek için elden gelen tüm çabayı göstermektir.

Tüm gayretlere rağmen savaşın patlak vermesi engellenemez ise, bu durumda, görev, savaşı durdurmak için süratle müdahalede bulunmak, savaşın yol açtığı ekonomik ve siyasi krizden yararlanarak halkı harekete geçirmek, ve böylece kapitalist sınıfın egemenliğinin yıkılması için

var güçle çalışmaktır."(2)

İkinci Enternasyonal'in 1910'daki Kopenhag Kongresi'nde ve Balkan Savaşı'nın ortaya çıkardığı sorunları değerlendirmek üzere 1912 Kasımı'nda Basel'de toplanan özel bir konferansta da benzeri öneriler kabul edilmişti.

Ayrıca, henüz 25 Temmuz 1914'te, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin Yürütme Komitesi açıkça savaş karşıtı bir manifesto yayımlamıştı:

"Almanya'nın sınıf bilinçli proletaryası, insanlık ve uygarlık adına, savaş kışkırtıcılarının bu caniyane faaliyetini şiddetle protesto eder. Alman hükümetinden barışın korunması için Avusturya hükümeti üzerindeki nüfuzunu kullanmasını, bu utanç verici savaşın önlenememesi durumunda ise saldırganca bir müdahaleye girişmekten sakınmasını ısrarla talep eder. Avusturya'daki egemen grubun iktidar hırsı ve/veya emperyalist çıkarlar uğruna, Alman askerlerinin bir damla kanı bile feda edilemez."(3)

Daha sonraki günlerde buna benzer başkaca bildirgeler de yayımlandı. Nitekim, 30 Temmuz'da SPD'nin resmi gazetesi Vorwaerts'te şunlar söyleniyordu: "Sosyalist proletarya, çılgınlık derecesinde gözü kararmış bir egemen sınıfın yol açtığı olayların sorumluluğunu yüklenmeyi kesinlikle reddeder."(4)

Lenin, Vorwaerts gazetesinde sosyal demokrat milletvekillerinin Reichstag'ın (Alman Parlamentosu) 4 Ağustos tarihli oturumunda askeri bütçe lehinde oy kullanmış oldukları haberini okuduğu zaman, doğal olarak, bunun Alman genelkurmayının düşmanlarını yanıltıp korkutmak için başvurduğu bir aldatmaca olduğunu düşündü. 4 Ağustos ihanetinin şoka uğrattığı tek insan Lenin değildi. Troçki bu konuda şunları hatırlar: "Alman sosyalizminden medet umma saflığını göstermekten çok uzaktım; buna rağmen, Alman sosyal demokrasisinin teslimiyetini bildiren telgraf bende savaş ilanından daha büyük bir şok yarattı."(5) Buharin ise, 4 Ağustos ihanetini, "yaşantımız süresince karşılaştığımız en büyük trajedi" olarak tanımlıyordu.(6) Olay karşısında sinir krizleri geçiren Rosa Luksemburg ile Clara Zetkin, intiharını akla getirecek kadar derin bir moral çöküntüye uğramışlardı.(7)

Ne var ki, kimi zaman İngilizce olarak "Facts are stubborn things" (Gerçekler inatçı şeylerdir) diyen Lenin, gerçekleri kabullenmek zorundaydı. Zaman yitirmeden durumu yeniden değerlendirdi ve savaşa karşı net bir devrimci strateji geliştirdi. Eski Bolşevik G. L. Şıklovski anılarında şunları yazar: "Emperyalist savaşa karşı taktiğin temel sloganlarının Lenin tarafından savaşın ilk günlerinde Avusturya'da belirlenmiş olduğuna tanıklık edebilirim; Lenin Bern'e geldiği zaman bunlar tamamen belirlenmiş durumlardı."(8) Lenin, o sıralarda geliştirdiği siyasi hatta savaş süresince sadık kaldı.

İlkin savaşın sınıfsal karakterinin ne olduğunun belirlenmesi gerekiyordu:

"Şimdiki savaş emperyalist bir karaktere sahiptir. Bu savaş, kapitalizmin gelişiminin en yüksek düzeyine ulaştığı, yalnızca meta ihracının değil fakat aynı zamanda sermaye ihracının da çok büyük önem kazandığı, üretimde tekelleşmenin ve ekonomik yaşamın uluslararasılaşmasının muazzam boyutlara eriştiği, izlenen sömürge siyasetinin dünyanın hemen tamamının paylaşılmasını beraberinde getirdiği bir dönemin koşullarının ürünüdür. Dünya kapitalizminin

üretici güçleri ulus ve devlet ölçeğindeki bölünmenin dar sınırlarını aşmış ve sosyalizmin gerçekleştirilmesinin nesnel koşulları bütünüyle olgunlaşmış bulunuyor."

Bu durumda işçi sınıfına düşen görev, sınıf mücadelesi silahını kullanarak, emperyalist savaşı onu iç savaşa neticelendirecek biçimde mücadele etmektir:

"Emperyalist savaş toplumsal devrim çağını başlatıyor. Son zamanların tüm nesnel koşulları, proletaryanın devrimci kitle mücadelesini gündeme getirmiş bulunuyor. Sosyalistlerin görevi, işçi sınıfının yasal mücadelesinin her aracından yararlanırken bu araçlardan her birini bu acil ve en önemli amaca tabi kılmak, işçilerin devrimci bilincini geliştirmek, onları uluslararası devrimci mücadele etrafında toplamak, her devrimci eylemi desteklemek ve teşvik etmek, kapitalist sınıfın mülksüzleştirilmesini, siyasi iktidarın proletarya tarafından fethedilmesini ve sosyalizmin gerçekleştirilmesini sağlamak üzere, halklar arasındaki emperyalist savaşı ezilen sınıfların kendilerini ezenlere karşı yürüttükleri bir iç savaşa dönüştürmek için mümkün olan her şeyi yapmaktır."(9)

"Savaş, tüm ileri ülkelerde sosyalist devrim sloganını gündeme getirmiştir. Bugünkü emperyalist savaşın bir iç savaşa dönüştürülmesi doğru olan yegane proleter slogandır."(10)

Lenin, iki anlama gelebilecek belirsiz şeyler söylemiyor, aksine düşüncelerini net bir biçimde ifadelendiriyordu. Bir sosyalistin iç savaş yoluyla kendi egemen sınıfının yıkılışını amaçlayabilmesi için, 'kendi' ülkesinin yenilgisini hoşnutlukla karşılaması zorunluydu.

"Savaş zamanında gerçekleşecek bir devrim iç savaş anlamına gelir; hükümetler arasındaki bir savaşın bir iç savaşa dönüştürülmesi, hükümetlerin askeri açıdan gerilemesi (yenilgileri) ile kolaylaşır; diğer yandan, bu yenilgiyi kolaylaştırmak için çabalamadığı sürece, bir insanın böyle bir dönüşümü gerçekten arzuladığı söylenemez."(11)

'Devrimci yenilgicilik' tüm emperyalist ülkelerde geçerliliği olan evrensel bir ilkedir.

"Günümüz sosyalizmi, ancak savaşan emperyalist burjuvazilerden biri veya diğerinin yanında yer almayı bunlardan her ikisini de 'birbirinden kötü' sayarsa ve her ülkede o ülkenin emperyalist burjuvazisinin yenilgisini arzularsa, kendi ismine layık kalacaktır. Bunun dışında kalan herhangi bir diğer tutum, aslında gerçek enternasyonalizmle hiçbir ortak yönü bulunmayan milliyetçi-liberal bir tutum olacaktır."(12)

"Gerici bir savaşta, devrimci bir sınıf kendi hükümetinin yenilgisini arzulamaktan başka bir tutum takınmaz ve hükümetinin askeri açıdan gerilemesinin onun yıkılmasını kolaylaştırıcı bir gelişme olduğu gerçeğini görmezlikten gelemez. Savaşa katılmış tüm ülkelerin sosyalistleri 'kendi' hükümetlerinin yenilgiye uğramasını arzuladıklarını ifade etmelidirler."(13)

'Devrimci yenilgicilik' perspektifinden uzaklaşmak, ulusal savunmayı zayıflatacağı düşüncesiyle sınıf mücadelesini sürdürmekte tereddüt gösterilmesine yol açabilir.

"Hükümetin emperyalist savaşa giriştiği her ülkede, devrimci propagandanın ülkenin yenilgiye uğraması olasılığını artırmasına bakıp hükümete karşı verilen mücadeleyi duraksatmamak gerekir. Hükümet ordusunun yenilgiye uğraması o hükümeti zayıflatır, onun baskı altında tuttuğu ulusal azınlıkların kurtuluşu için olanaklar yaratır ve egemen sınıflara karşı iç savaşa girişmeyi kolaylaştırır."(14)

"Devrimci yenilgicilik sloganının reddedilmesi, devrimci savaşkanlığın içi boş, bayağı bir söz haline getirilmesi ya da su katılmamış bir ikiyüzlülük anlamına gelir."(15)

Pasifizme karşı

Lenin'e göre, emperyalist savaş kapitalizmin ürünüydü; dolayısıyla, savaşa son vermenin kapitalizmi yıkıma uğratmaktan başka bir yolu olamazdı.

"Mevcut ilişkilerin, yani burjuva toplumsal ilişkilerin temeli olduğu gibi kaldığı sürece, emperyalist bir savaş ancak emperyalist bir barışa yol açabilir; bu ise, zayıf ulus ve ülkelerin yalnızca savaşa öngelen dönemde değil, fakat savaş boyunca da muazzam bir büyüklüğe erişmiş mali sermaye tarafından daha büyük, daha geniş ve daha yoğun bir şekilde sömürülmesi anlamına gelir."(16)

Lenin, bu nedenle, Kautsky ve grubunun pasifist programını derin bir tiksintiyle reddetti:

"Herhangi bir 'barış programı', temel amacı kitlelere devrimin gerekliliğini anlatmak, her tarafta patlak vermiş kitlesel devrimci mücadeleleri (kitlelerdeki galeyan, yükselen protestolar, cephede kurulan kardeşçe ilişkiler, grevler, gösteriler vb.) desteklemek, yardımcı olmak ve geliştirmek olmadığı sürece, 'halkı kandırmak anlamına gelecek ve ikiyüzlülüğün başka bir şey olmayacaktır.'(17)

" 'Toprak işgali olmadan barış' sloganına karşı çıkılıp şu slogan haykırılmalıdır: Yoksulların evlerine barış, varsılların saraylarına karşı savaş! Proletaryaya ve çalışanlara barış, burjuvaziye karşı savaş!"(18)

"Sosyalistler, sosyalist olmaktan vazgeçemedikleri sürece, tüm savaşlara karşı olamazlar. İç savaş, tıpkı diğer savaşlar gibi bir savaştır. İç savaşın reddi ya da gözardı edilmesi, oportünizmin en aşırısına kapılmak ve sosyalist devrimden vazgeçmek anlamına gelir."(19)

"Silah kullanmayı öğrenme ve silah temin etme çabası göstermeyen bir ezilen sınıf, ancak köle muamelesi görmeyi hak eder. Burjuva pasifistler ya da oportünistler haline gelmemiş olduğumuz sürece, kendisinden ancak sınıf mücadelesi ve egemen sınıfın iktidarının devrilmesi sayesinde kurtulabileceğimiz sınıflı bir toplum içinde yaşadığımızı asla akıldan çıkaramayız. Sloganımız, burjuvaziye yenilgiye uğratmak, onu mülksüzleştirmek ve silahsızlandırmak üzere proletaryanın silahlandırılması olmalıdır."(20)

Yaşasın Üçüncü Enternasyonal

Lenin, savaşın patlak vermesinden çok daha önce, Rusya'da işçi hareketi içindeki devrimcilerle reformistler arasındaki ayrılığın giderilmesinin mümkün olmadığı, bu iki kanadı uzlaştırma çabasının harekete zarar vereceği, dolayısıyla ayrı bir devrimciler partisi kurmanın zorunlu olduğu sonucuna varmıştı. Uluslararası sosyal demokrat hareketin çöküntüye uğramış olduğu şimdiki durum, Lenin'i söz konusu düşüncelerini genelleştirme ve bunları dünya işçi hareketine uyarlama konusunda yüreklendirdi.

1 Kasım 1914 tarihinde Sotsial-Demokrat'ın 33. sayısında yayınlanmış 'Sosyalist Enternasyonal'in Durumu ve Görevleri' başlıklı makalesinde şunu yazıyordu: "Oportünizmin yenilgiye uğratmış olduğu İkinci Enternasyonal ölmüştür. Yaşasın Üçüncü Enternasyonal!"(21) Kendisini İkinci Enternasyonal'e, özellikle onun Alman seksiyonuna karşı yirmi yıla yakın süre beslemiş olduğu hayranlıktan bütünüyle özgürleştirilmesi, Lenin açısından büyük bir değişimdi.

Bu noktada, bir an geriye dönerek Lenin'in -İkinci Enternasyonal'in gurur kaynağı olan- Alman sosyal demokrasisi hakkında uzun süre sahip olduğu yanlışlamalarına değinmemiz gerekiyor.

Lenin, Kautsky'e olan beğenisinin bir yanlığı, üstelik de çok büyük bir yanlığı olduğunu itiraf etmek zorundaydı. Kautsky, uzun yıllar Lenin'in saygı duyduğu yaşayan yegane sosyalist lider olmuştu. Lenin'in, benimsemiş olduğu tutumunu savunmak üzere alıntılar yaparak otoritesine başvurduğu insan Marks ve Engels'ten sonra çoğu zaman Kautsky idi. Alman Sosyal Demokrat Partisi'ni takip edilmesi gereken örnek parti olarak gösterirdi.

Ne Yapmalı? adlı kitabında çalışmasının ana temasını oluştururken başlıca otorite olarak Kautsky'e başvurmuş ve Alman Sosyal Demokrat Partisi'ni Rus hareketinin kendisine örnek alabileceği bir model olarak övmüştü. Aralık 1906'da, "Rus işçi sınıfının öncüsü, bir süredir Karl Kautsky'i kendi yazarı olarak bilmektedir" diye yazan Lenin, Kautsky'i "devrimci Alman sosyal demokratlarının lideri" olarak tanıtmıştı.(22) Ağustos 1908'de, Kausky'den, savaş ve militarizm konusunda kendisine rehberlik eden insan olarak bahsediyordu.(23) 1910'da, iktidara giden yolun ne olduğu konusunda Rosa Luksemburg ile Kautsky arasında geçen tartışma sırasında Lenin Kautsky'nin yanında yer almıştı. Nihayet, Şubat 1914'te bile, ulusal sorun konusunda Rosa Luksemburg ile tartışırken Kautsky'den marksist otorite olarak söz ediyordu.

Lenin, Alman partisinin tutarlı bir devrimci parti olmadığını itiraf ederken bile bu partiye karşı oldukça hoşgörülü davranmıştır. Ne var ki, 4 Ağustos ihaneti bir rastlantı değil, sosyal demokrasi'nin, her şeyden önce de onun Alman seksiyonunun uzun süredir yaşadığı çürüme sürecinin nihai ürünüdür. SPD'nin tarihinden aktaracağımız birkaç örneğin bunun açıkça görülmesi için yeterli olacağını sanıyoruz.

Karl Liebknecht, SPD'nin 1904 Bremen Kongresi'nde, partiye kazanılabilecek kesimler arasında yoğun bir anti-militarizm propagandasına girişilmesi önerisine onay verme çağrısında bulundu. Ne var ki, parti önderleri bunu pratik olmayan gereksiz bir öneri olarak değerlendirdiler ve

reddettiler. Alman mahkemelerinin gençlik içinde anti-militarist ajitasyon yapılmasını asla hoş görmeyeceklerini söylediler.(24)

Liebknecht, 1906'daki Mannheim Kongresi'nde, partiyi daha kararlı bir anti-militarist ajitasyon faaliyetine sokmayı bir kez daha denedi. Üstelik bu kez elinde yeni bir kozu da vardı: Henüz yeni örgütlenmiş olan ve militarizme karşı mücadeleye büyük önem veren sosyal demokrat gençlik hareketi. Buna karşın, Bebel, Liebknecht'e şiddetle karşı çıktı. Bebel'in bu eşi görülmemiş öfkesi, onun bu konuda herhangi bir muhalefete -ve değişikliğe- tahammül göstermeyeceğine işaret ediyordu.(25)

Reichstag'da Nisan 1907'de askeri bütçe üzerine yapılan tartışmalar Bebel'e istediği fırsatı verdi. SPD, yalnızca mali yük halkın omuzlarına yükleneceği için askeri bütçe aleyhine oy kullandı. Eğer bunun getireceği mali yük dolaylı vergiler yerine doğrudan Reich vergileriyle karşılanacak olsaydı, sosyal demokratlar askeri fonlar lehine oy kullanacaklardı.

Gustav Noske, Bebel'in yardımına koştu ve Bebel'in tavrını desteleyip onun tutumunu gerekçelendiren bir konuşma yaptı. Bu, Noske'nin Reichstag'taki ilk önemli konuşmasıydı ve daha sonraki yıllarda Alman Cumhuriyeti'nin fırtınalı ilk yılında karşı-devrimci orduların siyasi liderliğini üstlenecek birisine yakışan bir başlangıçtı. Sosyal demokratların "Anavatanı olmayan serseriler" olmakla suçladığı inatçı temsilcilerine karşı çıkan Noske, partinin militarizm konusundaki tutumunun "ulus ilkesinin kabulüne" dayandığını söyledi. Her ulusun bağımsızlığını savunan sosyal demokratlar, hiç kuşkusuz Almanya'ya yönelik bir saldırıyı "en az parlamentonun sağ kesimini oluşturan baylar kadar kararlı bir şekilde" geri püskürteceklerdi. Almanya'nın "mümkün olduğu kadar iyi silahlanmasını (wehrhaft)" bunlar da istiyorlardı ve "anavatanın savunulması için zorunlu olan askeri tesislerin tüm halkın çıkarına olduğunu" düşünüyorlardı.

Savaş Bakanı Count von Einem, vatanseverliğe karşı yükseltelen itirazları alt etmek için bu konuşmalardan yararlanmakta gecikmedi. Noske'nin, partisinin saldırgan bir savaş karşısında Alman İmparatorluğu'nu diğer partilerle aynı yoldan kararlılıkla savunmaya hazır olduğunu bildiren sözlerini memnuniyetle karşıladı. Von Einem, sosyal demokratların milliyetçi kampa katılışlarını heyecanla kutlarken, bu partinin parlamentodaki temsilcilerinin beyanatlarının parti ajitatörlerinin söyledikleriyle uyuşmadığına dikkat çekmeyi de ihmal etmedi. Savaş Bakanı, Liebknecht'in henüz yayımlanmış Militarizm ve Anti-Militarizm isimli kitabını eline alıp Liebknecht'in "Alman askerlerinin orduda yüzyüze kaldıkları sert ve kötü muamelenin militarizmle mücadele açısından mükemmel bir araç oluşturabileceğini" anlattığı ateşli bir pasajını okurken -kuşkusuz istemeden- Bebel'i güç duruma düşürüyordu. Bakan, konuşmasını kendisini dinleyen sosyal demokrat milletvekillerine şu mesajı vererek tamamladı: "Partinin liderleri, yaptığı propaganda ulusal savunma ilkesiyle uyuşmayan sosyal demokrat gençlik örgütünü tasfiye etmelidirler."

Liebknecht'in kitabından yapılan alıntıdan canı sıkıntısı ve mahcubiyet duyduğu çok açık olan Bebel, Count von Einem'e yanıt verirken partisinin tavrının Bakan'ın ifade ettiği gibi olduğunu söyledi; ayrıca -bir sosyal demokrat liderin yapma cesaretini öyle kolay kolay gösteremeyeceği şeyi yaparak- parlamento dışındaki kişilerin sözlü veya yazılı yorumlarının "partiyi hiçbir şekilde bağlamadığını ve bağlayamayacağını" bildirdi.(26)

1911 yılının yaz aylarında uluslararası bir kriz patlak verdi. 1 Temmuz günü Panther kruvazörü

Alman çıkarlarını 'korumak' için Fas'ın Agadir limanına gönderildi. Enternasyonal Sosyalist Büro sekreteri Camille Huysmans, üye partilerin hepsine yaklaşan kriz karşısında tepkilerinin ne olduğunu soran bir mektup gönderdi. Almanya'da söz konusu yazışmayı üstlenen kişi partinin kıdemli yöneticilerinden Hermann Molkenbuhr oldu. Molkenbuhr belli bir tavır almaktan kaçınılması gerektiğini düşünüyordu:

"Eğer belli bir karar alarak kendimizi zamanı gelmeden (Enternasyonal'in bir toplantısının kayıtlarına geçecek kadar) güçlü bir biçimde bağlarsak, hatta iç siyaset sorunlarını bir yana bırakıp önceliği Fas sorununa verirsek, seçimler sırasında aleyhimize etkili bir slogan geliştirilebilir; böyle bir gelişmenin sonuçlarının önceden kestirilemeyeceğini belirtmek gerekir. Vergi politikası, köylülere tanınacak imtiyazlar gibi ülke içi gelişmelerin ikinci plana itilmesine izin vermemek bizim açımızdan yaşamsal önemdedir. Ancak, eğer biz kendimiz olur olmaz her yerde Fas sorunundan söz eder, böylece (şovenist) karşı-eğilime güç kazandırırsak, başımıza gelecek olan bu olur."(27)

Molkenbuhr, Enternasyonal Büro'nun (bu konuda -ç.n.) bir toplantı yapmasına bile karşı çıktı.

1912'de SPD bir adım daha atarak, Reichstag'a, devlet okullarında gençlerin askeri konulardaki eğitiminin geliştirilmesi ve orduya araç gereç temini sözleşmelerinin bir kısmının sosyal demokrat kooperatiflerle yapılması için bir dizi önerge sundu! Reichstag bu önerilerden ilkini daha sonra müzakere etmek üzere rafa kaldırırken ikinci öneriyi reddetti. Ancak, sosyal demokrasinin savaş gereçleri için verilen siparişlerden bir pay kapmaya çalışması, onun o günlerde ne tür bir durumda bulunduğuna işaret eden bir gelişmeydi.(28)

Kautsky'e gelince; Kautsky, sosyal demokrasinin sözünü ettiğimiz gerileme dönemi boyunca emperyalizme ve savaşa karşı devrimci değil, pasif bir tutum takındı. Silahlanma ve savaşın mutlaka kapitalizmin bir ürünü olarak görülemeyeceğini ileri sürdü. Aksine, kapitalizm, kendisinin 'aşırı-emperyalizm' olarak isimlendirdiği şeyin sonucu olarak, genel barışa da yol açabilirdi.

"Silahlanma yarışının ekonomik nedenleri vardı, fakat yeni pazarlar bulma gibi ekonomik bir zorunluluk da değildi. Tekelciliğin gelişiminde, ulusal tekeller arasındaki rekabet sonradan uluslararası kartel anlaşmalarını yaratmıştı; benzer şekilde, emperyalizmin gelişiminde, rakip uluslar silahlanmanın getirdiği ekonomik yükün hafifletilmesi açısından zorunlu olan bir karşılıklı anlaşmaya doğru ilerliyorlardı. Aslında, İngiltere ve Almanya'nın emperyalist çıkarları, bu ikisi arasında varılacak ve diğer Avrupa ülkelerinin izlemek zorunda kalacakları bir anlaşmayla daha iyi gözetilirdi. Silahlanma yarışının bir kenara bırakılmasıyla birlikte, "bu ülkelerin kapitalistleri (dünyanın az gelişmiş bölgeleri de dahil olmak üzere) bütün bir bölgeye ya da en azından doğu yarımküresine. daha önce olduğundan çok daha etkin bir biçimde girebilirlerdi". Batı'nın dünyanın az gelişmiş bölgelerini rekabetten ziyade karşılıklı işbirliğine dayalı bir tarzda sömürmesi Rusya'nın alanını sınırlandıracaktı. Kautsky, böyle bir modelin savaş olasılığını ebedi olarak ortadan kaldırmayacağını, ama en azından savaşı erteleyebileceğini söylüyordu. Kautsky, özellikle İngiltere ve Fransa'da orta sınıfların böyle bir plana daha şimdiden güçlü bir destek verdiklerini görmüştü."(29)

Her şey parlamentarizme tabi kılınıyor

Alman sosyal demokrasisi'nin gerileme dönemi boyunca gözlenen temel özelliği, izlediği siyaseti parlamento seçimlerinin gereklerine tabi kılmış olmasıydı. Rosa Luksemburg, Molkenbuhr'un mektubu üzerine yapılan bir tartışmada, Bebel de dahil olmak üzere tüm SPD liderliğinin neden Molkenbuhr'a destek vermiş olduğunu şu şekilde açıklar:

"Yalın gerçek şu ki, August (Bebel) ve en az onun kadar diğerleri, kendilerini. parlamentarizmin boyunduruğu altına soktular; ne zaman parlamenter faaliyetin sınırlarını aşan bir şey olsa, bunlardan bir şey yapmalarını ummak boşuna oluyor -aslında durum daha da kötü, çünkü, böyle bir durumda bir şey yapmamakla kalmayıp hareketi parlamenter kanallara geri döndürmek için ellerinden geleni yapıyorlar."(30)

Kautsky, her parlamento-dışı kitle eylemine karşı çıkmadı, fakat bunu parlamenter faaliyete tabi kıldı. Örneğin 1910'da şunları yazıyordu: "Sendikaların bu 'doğrudan eylemi' ancak parlamenter eylemin yardımcı ve güçlendirici unsuru olarak etkin bir şekilde işleyebilir, onun yerine geçirilecek bir eylem olarak değil."(31)

Benzer şekilde, 1912'de Pannekoek ile yürüttüğü bir polemik sırasında, hedefin her zaman olduğu şekliyle kalması gerektiğini söylüyordu: devlet iktidarını, parlamento çoğunluğunu kazanarak ve parlamentoyu hükümetin denetimcisi durumuna getirerek fethetmek.(32)

Lenin'in Kautsky hakkındaki yanılsamaları niçin korundu

4 Ağustos ihaneti, sonrasındaki gelişmelerin ışığında düşünüldüğünde, Alman sosyal demokrasisi'nin gelişiminin kaçınılmaz bir sonucu olarak görünüyor. Lenin bu gelişimi niçin daha önceden göremedi?

Buna neden olarak bir dizi faktörden söz edilebilir. Her şeyden önce, Lenin sürgün yıllarında (savaş patlak verinceye kadar) yaşadığı ülkelerdeki sosyalist hareketlerin faaliyetlerine katılmamıştı. Tüm zamanını ve enerjisini Rus partisine öncülük etmeye ayırmıştı. Lenin, partili olmayan ve dolayısıyla savaştan önce Avusturya Sosyalist Partisi içinde faaliyet yürütme olanağına sahip bulunan Troçki'nin aksine, bütünüyle Rus partisinin etkinliklerine gömülmüştü. Kaleme aldığı yazıların hemen hepsi Rusça idi. Enternasyonal'in yüksek organlarını Bolşeviklerin tutumları hakkında bilgilendirmek üzere yazılmış birkaç resmi belge buna istisna oluşturuyordu.

İkinci olarak, kitleliliğe ulaşmış Alman sosyalist hareketi geri bir ülke olan Rusya'da bir model olarak görülüyor, genç ve zayıf Rus işçi hareketinin ileride alacağı biçimin bu olacağı düşünülüyordu. SPD, sahip olduğu şanlı geçmişi dolayısıyla hala saygın bir parti durumundaydı. 1878'den 1890'a kadar on iki yıl boyunca, Engels'ten aldığı ilhamla, Bismarck'ın baskı yasaları altında yasadışı faaliyet yürütmek zorunda kalmıştı.

Üçüncüsü, görüntü itibarıyla, Lenin'in merkeziyetçiliği SPD'nin merkeziyetçiliğinden çok da farklı değildi. Lenin, parti örgütü konusunda Rosa Luksemburg'la yürüttüğü tartışmada, ustası

olarak gördüğü Kautsky'den tekrar tekrar alıntılar yapıyordu.

SPD'nin geçmişi, şimdiki durumunun üzerini örten kızıl bir örtü gibiydi. SPD'nin her kitlesel toplantısında platformda yerini alan, yasal sınırın aşıldığını düşündüğü her an toplantının akışına müdahalede bulunma yetkisine sahip bulunan polis memuru, partiyi kapitalist toplumdaki ve kapitalist devletten ayırdığı varsayılan uçurumun simgesiydi. Lenin'in genel olarak Alman Sosyal Demokrat Partisi'ne, özel olarak da Karl Kautsky'e ilişkin savaştan önceki yaklaşımını açıklamaya girişen bir kişi buna ne tür bir açıklama getirirse getirsin, Lenin'in yaklaşımının tamamen yanlış olduğunu vurgulaması gerekir. Bu yanlışlığa düşen tek devrimci Lenin değildi. Bu konuda istisna oluşturanlar, Kautsky ile SPD'nin oportünizminin derecesini doğru bir biçimde kestirebilmiş olan Rosa Luxemburg ile Anton Pannekoek idi.

4 Ağustos ihanetinden sonra ise, Lenin İkinci Enternasyonal'in ölümünü ilan etmekte ve bunun yerine yenisinin, Üçüncü Enternasyonal'in bayrağını yükseltmekte tereddüt göstermedi. İkinci Enternasyonal'in çöküşü ile onun geçirdiği oportünist yozlaşma arasındaki bağı açıkça gösterdi: "İkinci Enternasyonal'in çöküşü, sosyalist oportünizmin çöküşüdür. Bunlardan ikincisi, işçi hareketinin gelişiminin bir önceki aşamasında yaşanmış 'barış' döneminin bir ürünü olarak gelişmiştir."(33)*

Sosyalist Enternasyonal'in Durumu ve Görevleri'nde ise şunları yazıyordu:

"İkinci Enternasyonal, on dokuzuncu yüzyılın son otuz yılına ve yirminci yüzyılın başlarına karşılık düşen kapitalist köleleğin en vahşi biçimde yaşandığı ve kapitalist gelişmenin en süratli biçimde gerçekleştiği uzun 'barış' döneminde, proleter kitlelerin örgütlenmesinin ilk adımında üstüne düşen hazırlık çalışmasını yerine getirmiştir. Üçüncü Enternasyonal'in omuzlarına yüklenen görev ise, proleter güçleri kapitalist hükümetlere karşı devrimci saldırı için, siyasi iktidarı ele geçirmek ve sosyalizmin zaferini gerçekleştirmek üzere tüm ülkelerde burjuvaziye karşı girişilecek iç savaş için örgütlemektir."(37)

Zimmerwald Konferansı

Savaş karşıtı sosyalistler, aylarca süren hazırlık sonrası, nihayet 5 Eylül 1915 tarihinde İsviçre'nin ismi o güne kadar pek işitilmemiş Zimmerwald adlı küçük bir köyünde bir konferans düzenlediler. Söz konusu konferansla birlikte Zimmerwald ismi tüm dünyada yankılanacaktı. Troçki, yıllar sonra, bu toplantıya ilişkin olarak şunları hatırlıyordu:

"Dört posta arabasına dolmuş delegeler dağlara doğru yola koyuldular. Yolda karşılaştıkları insanlar merakla bu garip konvoyu bakıyorlardı. Delegeler, Birinci Enternasyonal'in kuruluşunun üzerinden yarım asır geçtikten sonra bütün enternasyonalistleri dört posta arabasına sığdırabilmenin hala mümkün olabildiğini söyleyip gülüşüyorlardı."(38)

Toplantıya katılanların sayısı otuz sekizdi; bunlardan bazıları oy hakkına sahip olmayan gözlemcilerdi. Daha konferansın başından itibaren, birbirinden açıkça ayırt edilebilir olan üç grup oluşmuştu. Sağ kanatta, konferansın çoğunluğunu oluşturan, genel barış talebini desteklemekle birlikte sosyal vatanseverlerle çelişik bir konuma düşmeye ya da İkinci Enternasyonal'den

ayrılmaya karşı çıkan 19-20 kişilik bir delege grubu vardı. Grup, Alman delegasyonunun çoğunluğunu, Fransızları, İtalyanların bir kısmını, Polonyalıları ve Rus menşeviklerini kapsıyordu. Bu ılımlı tavrı tatminkar bulmayan, iç barış fikrini reddeden, sosyal vatanseverlerle örgütsel ayrışmayı ve devrimci sınıf mücadelesini savunanlar Lenin'in öncülük ettiği sekiz kişilik sol grubu oluşturuyorlardı. Zinovyev, Litvanyalı bir delege, Polonyalı Karl Radek, iki İsveçli delege ile Alman Enternasyonal Sosyalistleri adlı çok küçük bir grubun delegesi olan Julian Borchard bu grupta yer alıyorlardı. Bu ikisi arasında, Troçki, Grimm, Balabanoff ile Roland-Holst'un da aralarında bulunduğu 5-6 kişiden oluşan küçükçe bir merkez grup vardı.

Lenin ile Zinovyev'in birlikte kaleme almış oldukları Sosyalizm ve Savaş adlı bir broşürün Almanca baskısı delegelere dağıtıldı. Ancak, Bolşevikler, Lenin'in önermiş olduğu bir karar tasarısı ile tezin konferans tarafından kabul edilmesini sağlayamadılar.

Lenin tarafından sunulan bir önerge, çocukça ve tehlikeli bulunarak konferans tarafından açık oy farkıyla reddedildi. Merrheim, konferansa Fransız halkını savaşa karşı ayaklanmaya çağıracağı sözünü veremeyeceğini söyledi; Merrheim'a göre, Avrupa'nın durumu devrim için yeterince olgun değildi. "Lenin'in önerisi kabul edilemez bir öneri" diyen Ledebour, sözlerini şöyle sürdürdü: "Devrimci eylemlerin ortaya çıkması ihtimal dahilindedir, ancak bunlar biz bir manifestoyla çağrıda bulduk diye de olmayacaktır. Savaşa katılmış ülkelerde, böyle bir manifestonun altına imza atan ya da bunun dağıtımını yapan insanlar, derhal tasfiyeye uğrayacaklardır." Ernst Meyer, Alman proletaryası içinde Lenin'in manifestosunda önerilen türden bir eyleme hazır küçücük bir gruba bile rastlanamayacağını söyledi. İtalyan delegelerden biri, konferansın amacının bir iç savaş başlatmak değil, dünya savaşına bir son vermek olduğunu hatırlattı.

Lenin'in önerisi, "akıllarını milliyetçilikle bozmuş ve oportünizmle tüketmiş" olan, "savaş başlar başlamaz proletaryayı emperyalizmin ellerine teslim ederek sosyalizmin ilkelerini, dolayısıyla da proletaryanın gündelik gereksinimleri için gerçek bir mücadele vermeyi elinin tersiyle bir kenara iten" işçi liderlerinin çoğunluğuna karşı amansız bir mücadele içinde sosyalist partilerin birbirinden ayırıştırılmasını, proletaryanın devrimci seferberliği için temel önkoşul olarak öne çıkarıyordu.

Lenin'in İkinci Enternasyonal'den ayrılınması ve yeni bir örgüt yaratılması için gösterdiği gayretler, konferans tarafından kesin bir biçimde reddedildi. Örneğin, Merrheim, tartışma sırasında şunları söyledi: "Sen, yoldaş Lenin, barış isteğiyle hareket etmiyorsun; senin arzun yeni bir Enternasyonal'in kuruluşunun temellerini atmak; bizi ayıran şey de bu." Aynı şekilde, konferansın resmi raporunda şunlar söyleniyordu: "Bu konferansın Enternasyonal içinde bir bölünmeyi ya da yeni bir Enternasyonal'in kuruluşunu teşvik etmeyi amaçladığı izlenimi yaratmaktan mutlak surette kaçınmak gerekir."(39)

Konferansın kabul ettiği manifesto, Troçki'nin karar taslağı ile hemen hemen aynıydı. Devrimci yenilgicilik ya da emperyalist savaşın bir iç savaşa dönüştürülmesi konusunda tek bir kelimeye bile yer verilmemişti. Bunun yerine, anlamı bulanık liberal ve pasifist ifadelerle geniş yer ayrılmıştı:

"(Bu) Mücadele, aynı zamanda özgürlük için, ulusların kardeşliği ve sosyalizm için verilen mücadeledir. Yerine getirilmesi gereken görev, barış -toprak işgali ve savaş tazminatı olmadan

bir barış- için mücadele etmektir. Böyle bir barış, ancak ulusların hak ve özgürlüklerini çiğnemeye yönelik her düşüncenin reddedilmesiyle mümkündür. İşgal altındaki toprakların zora dayalı olarak kısmen veya tamamen ilhak edilmemesi gerekir. Açık ya da örtülü ilhaklar, zora dayalı ekonomik birlikler, siyasi hakların bastırılmasıyla daha da katlanılmaz hale gelmektedir. Ulusların kendi hükümetlerini seçme hakkı, uluslararası ilişkilerin değişmez temel ilkesi olmalıdır."(40)

Doğal olarak, Zimmerwald Konferansı'nın manifestosunda Üçüncü Enternasyonal'in yaratılması ihtiyacıyla ilgili hiçbir ifadeye yer verilmemişti. Hatta, askeri bütçe lehine veya aleyhine oy verilmesi sorunu bile geçiştirilmişti: Alman delegelerin ısrarlı talebi üzerine, Troçki'nin orjinal öneri taslağında savaş zamanında tüm sosyalist örgütlerin izlemesi zorunlu tedbirler olarak tanımlanmış olan sınıf mücadelesinin somut parlamenter tedbirleri (savaş kredilerinin reddi, bakanlıklardan çekilme, vb.) manifestoya ilave edilmediler.

Konferansın sonlarına doğru, Lenin ve arkadaşları, pasifist ve muğlak içeriği dolayısıyla Zimmerwald Manifestosunu sert bir dille eleştiren bir bildirin yayımlanmasının zorunlu olduğunu düşündüler:

"Konferans tarafından benimsenen manifesto bizleri tam olarak tatmin etmiyor. Bu manifesto, ne açıktan açığa yapılan oportünizmi ne de -Enternasyonal'in çöküşünün başta gelen sorumlusu olmakla kalmayıp bu çöküşü daha da derinleştirmenin yollarını arayan- üzeri radikal ifadelerle örtülü oportünizmi tanımlıyor. Ayrıca, savaşa karşı mücadelenin araçlarının neler olduğu da açık biçimde ifade edilmiyor.

Bizler, bugüne kadar yapmış olduğumuz gibi, proletaryanın emperyalizm aşamasında yüz yüze bulunduğu görevleri konusundaki kesin marksist tavrı gerek sosyalist basında, gerekse Enternasyonal toplantılarında savunmaya devam edeceğiz.

Onu bir mücadele çağrısı olarak gördüğümüz için ve bu mücadelede Enternasyonal'in diğer seksiyonlarıyla omuz omuza yürüme isteğinde olduğumuz için, manifestonun lehinde oy kullanıyoruz.

Bu bildirimizin resmi rapora dahil edilmesini rica ediyoruz.

(İmzalar) N. Lenin, G. Zinovyev, Radek, Nerman, Höglund, History of the Russian Revolution Winter.

İlk karar taslağını sunmuş olan sol kanadın imzaladığı bildirin yanısıra, Roland-Holst ile Troçki'nin imzasını taşıyan ikinci bir bildiri daha vardı. Bu bildiride şunlar söyleniyordu:

"Madem (manifestoyla ilgili olarak) savaş bütçelerine karşı oy verilmesini öngören değişiklik önerimizin konferansın başarısına bir dereceye kadar gölge düşürebileceği söz konusudur, protestolar karşısında önerimizi geri çekiyoruz. Ledebour'un, manifestonun bizim önerimizde dile getirilen her şeyi genel olarak içerdiğini bildiren Komisyon'daki ifadeleri bizi tatmin etmiştir."(41)

Kienthal Konferansı

Zimmerwald'ta seçilen komite ikinci bir konferans çağrısında bulundu; söz konusu konferans 24-30 Nisan 1916'da Bern yakınlarındaki Kienthal köyünde toplandı. Kabaca yine birinci konferansa katılmış grup ve partilerin temsil edildiği bu konferansa 44 delege katıldı.

Konferansa bu kez de açık bir programa sahip olarak gelen Lenin, bir kez daha devrimci propaganda ve Enternasyonal'den ayrılma çağrısında bulundu. Konferansa sunduğu memorandum niteliğindeki bir bildiriye, eşanlı olarak askerlere silahlarını bırakma çağrısında bulunmadıkça, devrime ve emperyalist savaşı sosyalizm için bir iç savaşa dönüştürmeye duyulan ihtiyaca gerektiğince işaret etmedikçe, savaş karşıtı sosyalist propagandanın utanç verici bir yüreksizlik olmanın ötesine geçemeyeceğini öne sürdü. Lenin'e göre, halihazırdaki emperyalist savaşı sürdürebilmek için kitleleri yanıltıp yanlış yöne sevk edenlerin yalnızca kapitalistler olmadığı, anavatanın savunulmasını vaaz eden sloganları öne çıkaran sosyal şövenistlerin de aynı şekilde davrandıkları, konferans manifestosunda açıkça belirtilmeliydi; savaş devam ettiği müddetçe ve sosyalistler kendi hükümetlerini ülkenin yenilgisini kolaylaştırmakla tehdit etmeye hazır olmadıkları sürece -ki gerici bir savaşta herhangi bir hükümetin askeri olarak yenilgiye uğraması kalıcı bir demokratik uzlaşmaya varılabilesinin yegane aracı olan devrimi hızlandırmaktan başka bir şeye hizmet etmeyecekti- devrimci eyleme girişmek mümkün olmayacaktı. Sosyal şövenistlere karşı mücadele canalıcı önemdeydi. Sosyalistlerin görevi, sosyalizm bayrağı altında burjuva siyasetlerini uygulamaya koyanlardan kopmalarının kaçınılmazlığı konusunda kitleleri aydınlatmaktı.(42)

Lenin yine azınlıkta kaldı. Fakat, önceki konferansta kendisini destekleyen delegelerin sayısı sekizde kalmışken, bu kez sayı on ikiye çıktı. Dahası, Zimmerwald Konferansı'nda alınan kararlarla karşılaştırıldığında, Kienthal'de benimsenen kararlar Lenin ve arkadaşlarının çizgisine daha yakındı.

Bununla birlikte, Zimmerwald Konferansı'nda görülen çoğunluk ile sol azınlık arasındaki bölünme devam ediyordu; öte yandan sol kanat hala kendi içinde bir bütünlük oluşturamamıştı. Sol grup içinde, kendi kaderini tayin hakkı, silahsızlanma ve halkın silahlandırılması sorunları Hollandalı, İsveçli, Norveçli ve Polonyalı solcuları Bolşeviklerden ayrı düşürdü. Bolşevikler arasında da bu sorunlarla ve tartışmalı diğer konularla ilgili görüş ayrılıkları gelişti; Lenin, ulusal sorun ve kendi kaderini tayin hakkı üzerine eski Vpered grubu (Lunaçarski, Manuilski ve diğerleri) ve Buharin-Piatakov grubu ile sert bir tartışmaya girmek durumunda kaldı.*

Her şeye rağmen, savaşın gelişerek devam etmesi ve Lenin'in yarattığı basınç Zimmerwald Konferansı'nı bir dereceye kadar etkilemişti. Kienthal manifestosu, kendisinden yedi ay önce toplanmış Zimmerwald Konferansı'nın manifestosundan çok daha keskin bir içeriğe sahip oldu. Konferans, nihai olarak, toprak ilhakı olmaksızın derhal bir barış anlaşmasına varılması yolundaki genel çağrının ötesine geçmeye rıza gösterdi. Ayrıca, sosyalist partilerin parlamentodaki temsilcilerinin savaş politikalarına destek vermelerinin ve savaş kredileri lehine tutum takınmalarının reddedilmesi çağrısında bulundu.(43)

Konferans, özel bir kararlarla, -toplantının en ihtilafli konusu olan- İkinci Enternasyonal'e karşı tutum konusunda kendi tavrını belirledi. Zinovyev'in haklı olarak söylediği gibi, 'bu karar tasarısı üzerinde yürütülen tartışma, İkinci Enternasyonal'in korunması ya da bunun yerine Üçüncü Enternasyonal'in kurulması meselesini esas olarak belirleyecek şey olduğu için, gündemdeki en önemli mesele' idi. Ne var ki, benimsenen karar metni Lenin'in öne çıkardığı İkinci Enternasyonal'den ayrılma talebine yer vermedi. Karar, yalnızca, çeşitli ulusal seksiyonların tekrar tekrar talep etmiş olmalarına rağmen genel kurulu toplantıya çağırılmamakta inatla direnen Enternasyonal Yürütme Komitesi'nin görevini yerine getirmekte tamamen başarısızlığa uğradığını, ilkelere ihanet siyasetinin, siyasi uzlaşmanın ve anavatanın savunulması denilen siyasetin suç ortağı durumuna geldiğini bildirdi. Ayrıca, karar metninde, Zimmerwald hareketine katılmış partilerin kendi arzuları ile Sosyalist Enternasyonal Bürosu'nun toplanmasını talep etmeye hakları olduğu belirtildi.(44)

Lenin uluslararası arenada boy gösteriyor

Zimmerwald ve Kienthal Konferansları gibi, Lenin'in ilgi gösterdiği ve müdahalede bulunduğu başkaca konferanslar da oldu. Lenin, savaş konusunda kendi siyasetini öne çıkarmasını olanaklı kılacak her fırsattan yararlanmak istegindeydi.

13-15 (26-28) Mart 1915 tarihlerinde Bern'de bir Uluslararası Kadın Konferansı toplandı. Lenin bu konferansı iyi hazırlanmış bir programla karşıladı. Krupskaya, Inessa Armand, Zlata Lilina (Zinoviev'in eşi), E. F. Rozmiroviç ve Olga Raviç konfernasta Bolşevikleri temsil eden isimlerdi.

"Toplantıya Lenin'in pasifist olmakla suçladığı bir hava egemendi. Başlangıçta Bolşevikler toplantıyı daha radikal bir toplulukla sınırlı tutmak istediler; ancak, Armand'a göre, Zetkin "solun bir konferansı yerine bunun "resmi bir konferans" olmasına karar verdi". Delegeler "adil barış"a ulaşılmasının yollarından söz ediyorlardı. Bolşevikler, konferansa, savaşılan ülkelerin sosyalist partilerini sosyalizme ihanetle eleştiren, siyasi barış çağrısına son verilmesini isteyen ve İkinci Enternasyonal'den net bir biçimde kopulmasını talep eden bir karar tasarısı sundular. Konferans, altıya karşı yirmi bir oyla bu tasarıyı reddetti; fakat, Zetkin, Lenin'e danıştıktan sonra, çoğunluğun kararının oybirliği ile benimsenmesini sağlayabilmek için, Bolşeviklerden gelen önerinin konferansın resmi raporunda yayımlanmasını kabul etti. Bolşevikler, bu gelişmeye uygun olarak, çoğunluğun kararıyla hala hemfikir olmamakla birlikte bunu devrimci mücadele için bir ilk adım olarak gördüklerini bildirdiler. Daha sonraları Zürih'te bir konuşma yapan Armand, konferansı "-daha büyük adımların habercisi- bir ilk adım" olarak nitelendirdi. Çoğunluğun kararını sert bir dille eleştiren Lenin şunları söyledi: "Hainlere yönelik bir kınama, ya da oportünizm konusunda tek bir kelime yok."(45)

17 Nisan'da Uluslararası Gençlik Konferansı toplandı. Konferansta Bolşevikleri temsil eden Armand ile G. I. Safarov, telefon aracılığıyla Lenin'le bağlantı halindeydiler:

"Gençlik konferansındaki siyasi akımlar kadınlar konferansındakileri andırıyordu; Bolşevik delegeler, önerileri dörde karşı on dört oyla reddedildiği zaman konferansı terk ettiler. Konferans çoğunluğu İkinci Enternasyonal hakkında bir hükme varmayı reddetti. Bunun üzerine Lenin'in konferanstan bir delegasyonu kabul edip görüşmesiyle birlikte, bir başka uzlaşmaya varılmış oldu."(46)

Lenin yıllarca İsviçre'de yaşamış, bu süre içinde yerel işçi hareketine aktif olarak müdahale etmemişti. Ancak, savaşla birlikte işler değişti. İsviçre sosyalist hareketine dahil olmaya başlayan Lenin, bu hareket içinde devrimci enternasyonalistlerden kurulu bir grup yaratmaya ve bunu Sosyalist Parti'den koparmaya çalıştı. İsviçre Sosyalist Partisi içinde, sonraları İsviçre Komünist Partisi'nin tohumunu oluşturacak bir hizip örgütlemeyi başardı.(47)

Menşevik lider Akselrod, Lenin'i çok sevdiği hizip mücadelesi yöntemlerini bu kez Enternasyonal'e taşımaya çalışmakla suçladığı zaman çok da haksız değildi.(48) Krupskaya'nın yazdığı gibi:

"(Lenin'in) aktivitesinin uluslararası boyutu, Rusya için yaptığı çalışmaya yeni bir çehre kazandırdı; ona bir dinamizm, yeni bir renk verdi. Daha önceleri Rus işçi sınıfını örgütlemek ve orada partiyi inşa etmek için uzun yıllara yayılan zorlu bir çalışma yürütmemiş olsaydı, İlyiç emperyalist savaşın beraberinde getirdiği yeni sorunlar karşısında doğru siyasi hattı böylesine çabuk ve sağlam bir şekilde tayin edemezdi. Uluslararası mücadelenin tam göbeğinde yerini almamış olsaydı, Ekim zaferine giden yolda Rus proletaryasına böylesine sağlam bir biçimde önderlik edemezdi."(49)

İlyiç, sınırsız bir arzuyla, tüm zamanını ve enerjisini devrimci güçlerin uluslararası alandaki mücadelesini harekete geçirmeye adanmıştı. Bir keresinde şunu söyledi: "Bugün birkaç insandan ibaret olmamız sorun değil, gelecekte milyonlar bizimle birlikte olacak!"(50)

Bir tarihçinin haklı olarak söylediği gibi: "Lenin Rusya'da olduğu gibi uluslararası alanda da sosyalist hareketin sol kanadında kendisine sağlam bir yer edindi."(51) "Tüm sürgünler arasında savaş zamanı İsviçre'sinin sunduğu olanaklardan en iyi yararlanan kişi Lenin'di. 1914 öncesi kaydadeğer bir yabancı dinleyici kitlesine sahip değilken, 1917 yılıyla birlikte bir dizi ülkede taraftarı olan gruplar oluşmuştu."(52)

Mali güçlükler

Yurtdışındaki Bolşevik örgüt savaş boyunca çok ciddi mali sorunlar yaşadı. Yüz frank bile çok büyük bir miktar olarak görülüyordu. Örgütün resmi yayın organı ayda bir, bazen iki ayda bir yayınlanıyordu. Lenin, bütçeden yayınlar için ayrılan para miktarını aşmamak için yazdığı yazıların satırlarını hesap etmek zorundaydı.

Lenin 1914 Ekimi'nde örgütün gazetesi Sotsial-Demokrat'ın yayımını yeniden başlatmaya karar verdiğinde, Bolşeviklerin 'kasa'sında yalnızca 160 İsviçre frankı vardı. Kendi matbaaları yoktu; bu yüzden, iş yaparken eli çok ağır olan eski Rus göçmenlerinden matbaacı Kuzma'ya bağımlı durumdaydılar. Kuzma yalnızca akşamları çalışırdı. Dahası, İsviçre'deki Rus göçmen gruplarının çıkardıkları yayınlarının pek çoğunu yine o basıyordu. Krupskaya bir keresinde şöyle yakınmıştı: "Matbaacı parti dışından ve hiç kimseye hayır demiyor. Sırayla bütün grupların gazetelerini diziyo."(53) Kuzma ayrıca içkiye düşkün, ruh hali çok değişken bir insandı. Lenin, 20 Şubat 1915'te V. A. Karpinski'ye şunları yazıyordu: "Sizden hiçbir haber almamış olmak bizi son derece kaygılandırıyor. Matbaacı yine kendisini içkiye mi verdi? Yoksa yine dışarıdan iş mi aldı?"(54) 26 Ağustos'ta ise, bu kez Sophia Raviç'e yazıyordu: " Kuzmikha'nın ruh hali ve işimizi

yetiştirip yetiştirmeyeceği konusunda posta kartları göndererek beni bilgilendir. Biz de sizler gibi Kuzma'dan bıktık usandık, sıkıntınızı anlıyorum; fakat yapabileceğimiz bir şey de yok."(55) Matbaacının istikrarsızlığı ile Merkez Komite'nin yaşadığı mali sıkıntılar yüzünden, Sotsial-Demokrat çok düzensiz yayınlanıyordu.

Lenin, gazetenin yanısıra, Sbornik Sotsial-Demokrata adı altında periyodik bir makaleler seçkisi yayınlamayı denedi. Bu yayın ancak iki sayı çıktı. 3. sayı hazırlanmış, ancak elde yeterince para olmadığı için basılamamıştı.

Bütün bu sorunlara ek olarak, Lenin ve Krupskaya derin bir mali sıkıntı içindeydiler; kendilerine yıllarca maddi yardımda bulunmuş olan Lenin'in annesinin ölümünden sonra sıkıntı daha da büyüdü. 14 Aralık 1915'te, Krupskaya Lenin'in kızkardeşi Maria'ya şunları yazıyordu:

"Bu kez sana özel bir nedenle yazıyorum. Elimizdeki mali kaynaklar kısa bir süre sonra tükenmiş olacak ve para kazanma sorunu ciddi boyutlara erişecek. Burada bu sorunu aşmak çok güç. Bir öğrenci benden ders alacağına söz vermişti, fakat bunun yakın zaman içinde gerçekleşeceğini sanmıyorum. Yine bazı yazı işleri alacaktım, fakat bundan da bir şey çıkmadı. Başka seçenekler yaratmaya çalışacağım, ama sorun kolay çözüleceğe benzemiyor. Sürekli bir gelir kaynağı bulmak zorundayım. Bu sorunlarımızın yalnızca Volodya tarafından yüklenilmesini istemiyorum. Zaten bu halde bile çok çalışıyor. Bir gelir elde etme sorunu onu çok boğuyor."(56)

1916 yılının Ocak ayında, Lenin bir arkadaşından kendisine ucuz bir oda bulmasını, mümkünse bunun bir işçi ailesinin evinde olmasını rica ediyor ve halk mutfaklarındaki yemek fiyatlarını soruyordu.(57) Ekim ayında ise şunları yazmıştı: "Kendi kişisel durumuma gelince, para kazanmak zorunda olduğumu söylemeliyim. Aksi takdirde açlıktan öleceğiz, gerçekten durum bu! Burada yaşam akıl almaz ölçülerde pahalı ve geçinmek için elde hiçbir şey yok." Bundan sonra, sürekli olarak yazı ve çeviri işleri bulunmasını istiyordu: "Eğer bana bu tür işler ayarlanamazsa ayakta kalabilmem olanaksız hale gelecek. Durum çok ciddi, gerçekten çok ciddi."(58)

15 Şubat 1917'de -Şubat Devrimi'nden bir iki hafta önce, Lenin, Maria'ya yazdığı mektupta yüz yüze buldukları yakıcı mali sorunlardan yakınıyordu: "Hayat pahalılığı insanı çaresizliğe itiyor; sınırlarımın sürekli gergin olması yüzünden çok az çalışabiliyorum."(59)

Rusya'dan tamamen yalıtılmış olma duygusu bütün bu güçlükleri daha da derinleştiriyordu. Krupskaya, her zaman olduğundan daha büyük bir gayretle kütüphanelerde saatlerce çalıştıklarını, her zaman olduğu gibi yürüyüşlere çıktıklarını, ancak bütün bunların kendilerini bu ülkede 'demokratik bir kafese tıkmış' gibi hissetmelerine son vermeye yetmediğini anlatır. Uzaklarda bir yerde devrimci bir mücadele giderek geliyordu, ama bütün bunların çok uzağında kalmışlardı.(60)

Lenin'in sınırlarının son derece gergin olduğuna şüphe yoktu:

"İlyiç'in Zimmerwald'tan dönüşünü izleyen gün Rothorn'a tırmandık. Bu neşe ve istekle gerçekleştirdiğimiz bir tırmanış olmasına karşın, tepenin zirvesine ulaştığımızda Lenin karların üzerine uzandı ve çok rahatsız bir konumda yatmış olmasına rağmen, uykuya daldı. Hava ilkin bulutlandı, ardından açıldı; Alpler'in Rothorn'dan görünüşü olağanüstü güzellikeydi, ama İlyiç bir ölü gibi uyuyordu. Yattığı yerde kılını kıpırdatmadan bir saate yakın süre uyudu.

Zimmerwald'ın sınırlarını çok yıprattığı ve gücünü tüketmiş olduğu çok açıktı. İlyiç, ancak dağlarda birkaç gün dolaştıktan, Soerenberg'in havasını soluduktan sonra kendine gelebildi."(61)

Savaşın ilerlediği haftalar ve aylar boyunca bu durumda bir değişiklik yaşanmadı. Aksine, Lenin daha da karamsar bir ruh haline büründü. 15 Şubat'ta, Şubat Devrimi'nden bir ay önce, Inessa Armand'a, "Kendimi çok bitkin hissediyorum ve toplantılara nadiren katılıyorum" diye yazıyordu.(62) 7 Şubat tarihli bir diğer mektubunda ise şunları söylüyordu: "Dün bir toplantı vardı (toplantılar beni yoruyor; sınırlarım geriliyor ve başağrılarına yakalanıyorum), sonunu beklemeden ayrıldım."(63) Ancak, kişisel ve siyasi koşullar ne denli güç ve yıpratıcı olursa olsun, çabalar boşuna değildi.

Sonuç

Lenin, savaş karşıtı devrimciler arasında, benimsediği 'aşırıçılık' ve bağlı kaldığı 'devrimci yenilgicilik' perspektifi açısından, fiili olarak tek başına öne çıkmıştı. Öyle ki, Troçki Lenin'e şunları yazabilmişti:

"Rusya'nın yenilgisinin bir 'ehvenişer' olacağı öngörüsüyle vurgulanan görüşünle hemfikir olmam hiçbir koşulda mümkün değil. Bu görüş, sosyal vatanseverliğin siyasi metodolojisiyle temel bir suç ortaklığını temsil eder; savaşa ve bu savaşın yarattığı koşullara karşı devrimci mücadelenin yerine (mevcut koşullar altında bütünüyle keyfi olarak) 'ehvenişer' mantığına koşut bir oryantasyonu ikame eden bu suç ortaklığı, meşru ya da mazur gösterilemez."(64)

Yine:

"Rusya'nın yıkım getirecek bir yenilgisini öngörüp buna uygun davrandığımızda, savaşın devrimin patlak vermesini kolaylaştırması bir olasılık olarak mümkün olabilir: ama o devrimin kendi iç güçsüzlüğü pahasına. Rusya'nın yenilgisi, kaçınılmaz olarak, Almanya ve Avusturya'nın tüm cephelerde kesin zafere ulaşmasını öngerektirir. Bir Rus devrimi, geçici bir süre için başarılı olsa bile, tarihsel olarak bir başarısızlığı ifade edecektir ve elde buna işaret eden yeterince kanıt vardır. Bugün, sosyal demokratlar kendi amaçlarını bu savaşın sunduğu tarihsel olanaklardan herhangi birine -yani ne Üçlü İttifak'ın ne de Bağlaşma Devletleri'nin zaferine- uyduramazlar ve uydurmamalıdır."(65)

Lenin'in tutumuna üstünlüğünü kazandıran şey, onun bakış açısındaki aşırıçılık ve 'değnek büküş' idi -devrimcilerin kendi ülkelerinin yenilgisini ehvenişer olarak görmeleri önerisi, devrimcilerle sosyal vatanseverleri birbirinden ayıran net bir çizginin çizilmesini olanaklı kılıyordu. Lenin'in tavrı somut, kullandığı dil yalındı. Söyledikleri yanlış yoruma izin vermeyecek kadar açık ve anlaşılırdı. Hiç kimse söylediklerine başka anlamlar atfedemez, sözlerini iki anlama gelecek şekilde sokamazdı.

Lenin, Ağustos 1915'te, bir felsefecinin okuduğunda kendisini çok etkilemiş sözlerini büyük bir keyifle aktarıyordu:

"Bir Fransız düşünür şunları söylemiştir: Ölü fikirler, hiçbir güçlkle karşılaşılmadan ya da

yüreklilik gerektirmeden, tumturaklı bir tarzda dile getirilen fikirlerdir. Bunlar cansızdırlar, çünkü, herkesin ağzına düşmüş, kültür ve estetikten yoksun bir yığın insanın bayağı entellektüel bohçasının sıradan unsurları haline gelmiş fikirler durumundadırlar. Güçlü fikirler ise insanları sarsan, büyük yankılara yol açan fikirlerdir ve bazılarında öfke, hiddet, düşmanlık, bazılarında ise heyecan yaratırlar".(66)

Lenin'in devrimci yenilgiciliğinin 'abartılı', tekyanlı, değneği büken formülasyonunun amaçladığı tam da buydu. Lenin'in de yazdığı gibi:

"Savaş deneyimi, tarihteki herhangi bir kriz deneyimi, insan yaşamındaki her büyük felaket ve her ani dönüşüm gibi, bazı insanları şaşkına çevirip dağıtırken, diğer bazı insanların ufkunu açar, onları güçlendirir. Tarih bir bütün olarak ele alınıp değerlendirildiğinde, ikinci tür insanların sayı ve gücünün -bir devletin ya da diğerinin gerilemesi ve çökmesi gibi kimi durumlar bir istisna oluşturmak kaydıyla- birinci tür insanların sayı ve gücünden daha büyük olduğu görülür."(67)

Toplumdaki her derin kriz gibi, dünya savaşının da olumlu bir yanı vardı. Savaş, her türden gelenek, örgüt ve liderlik için bir sınav oldu. Barış zamanı kendi çelişkilerini gizleyebilmişken şimdi bu şansını yitirmiş olan pek çok kişinin çürümüşlüğü tüm çıplaklığıyla gözler önüne serdi. Lenin ve Bolşevikler bu çetin dönem boyunca daha da güçlendiler ve devrime önderlik etmek için hazırlandılar.

Yıllar sonra, 20 Eylül 1919'da, Lenin şunları yazabilecekti: "Zaman, 1914 sonbaharında emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesi gerektiğini tüm dünyaya ilan etmiş olan Bolşeviklerin haklı olduklarını kanıtladı."(68)

* Şimdiden sonra, Lenin'in Kautsky'e karşı takındığı sert tutum sınır tanımaz olmuştu. Shliapnikov'a gönderdiği 21 Ekim 1914 tarihli mektupta, "Aralarında en ikiyüzlü, en iğrenç, en zararlı olanı Kautsky'dir" diye yazıyordu.(34) Bundan birkaç gün kadar sonra, yine Shliapnikov'a yolladığı bir diğer mektupta şunları söylüyordu: "Sahip olduğu aşağılık, iğrenç, halinden hoşnut ikiyüzlülüğü ile, Kautsky bende herkesten daha çok nefret ve tiksinti uyandırıyor. Rosa Luksemburg uzun zaman önce Kautsky'de 'bir teorisyenin kör itaatkarlığı'nın bulunduğunu söylerken haklıymış -daha açık söylemek gerekirse parti çoğunluğuna, oportünizme itaatkarlık."(35) 1917'de Inessa Armand'a şunları yazdı: "Kautsky sefil bir alçaktır. Kautsky oportünizmin zirvesidir."(36)

* Lenin ile Buharin ve Piatakov arasında ulusal sorunla ilgili görüş ayrılıkları konusunda daha geniş bir bilgilenme için 3. Bölüm'e bakınız.